

ПРАКТИЧЕСКО РЪКОВОДСТВО ПО ВЪПРОСИТЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ПОМОЩИ

МИНИСТЕРСТВО
НА ФИНАНСИТЕ

ЗАЩО СА ВАЖНИ ВЪПРОСИТЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ПОМОЩИ?

Една от основните цели на Европейския съюз е осигуряването на висока степен на конкурентоспособност чрез установяването на режим, който да гарантира ненарушаването на конкуренцията в рамките на вътрешния пазар.

Режимът на държавните помощи има за задача да не допусне предоставянето на държавни помощи, които изкривяват конкуренцията чрез поставянето на определени предприятия в по-изгодно положение от други, и да позволи мерките на държавна подкрепа, които са оправдани от гледна точка на общия интерес, а именно такива, които насърчават малките и средните предприятия, увеличават заетостта, професионалната квалификация, иновациите и съдействат за икономическото развитие на отделните райони и просперитета на цялата европейска общност. Предоставянето на държавна помощ засяга всички нас, затова разумното изразходване на отпусканите държавни помощи е в интерес на данъкоплатците и на бюджета. Държавните помощи се предоставят чрез нормативни и индивидуални административни актове като оказват влияние и върху общините, областите, министерствата и ведомствата, Министерския съвет и Народното събрание.

От гатата на присъединяването на Република България към Европейския съюз оценката и разрешаването на държавни помощи се осъществява от Европейската комисия. Всеки администратор на помощ носи цялата отговорност за законосъобразността на осъществяваните от него мерки на подпомагане. Ето защо е особено важно да се познават добре и да се спазват правилата относно държавните помощи.

Настоящото практическо ръководство не се стреми да е изчерпателно по всеки един от въпросите, които покрива, а да даде полезни насоки на органите на изпълнителната власт на централно и местно ниво как да разпознават елементите на държавна помощ в проектите на нормативни актове, индивидуалните административни актове и в предприемането на каквото и да е друго действие, какви са техните задължения и къде могат да намерят приложимите за конкретния случай норми.

Надяваме се с помощта на ръководството да съдействаме за вашата успешна работа и да допринесем за създаването на справедлива конкурентна среда за българския бизнес.

Настоящото практическо ръководство има информативен и препоръчителен характер и не е адресирано към конкретен случай или характеристики на мярката на държавна помощ. То не може да се използва за ограничаване на отговорността при действия в нарушение на действащото законодателство от страна на администраторите на държавна помощ. Този вариант на ръководството е актуален към месец юни 2007 г.

съдържание:

3 част I

какво е държавна помощ

- 3 Определение
- 3 Тест за държавна помощ
- 3 Форми на държавна помощ
- 4 Изключения от забраната за предоставяне на държавни помощи
- 5 Ефект на изключенията от забраната за държавни помощи
- 6 Компетентни органи
- 6 Държавна подкрепа извън обхвата на чл. 87 пар. 1 от ДЕО

10 част II

правила относно категориите държавна помощ

- 10 Хоризонтални помощи
- 10 Държавна помощ за МСП
- 12 Държавна помощ за обучение
- 13 Държавна помощ за трудова заетост
- 15 Помощ de minimis
- 16 Национална регионална помощ
- 18 Помощ за научно-развойна и иновативна дейност
- 20 Помощ за опазване на околната среда
- 21 Помощ за оздравяване и реструктуриране на предприятия в затруднение
- 22 Рисков капитал
- 23 Държавни помощи за отделни отрасли (вертикални помощи)
- 23 Селско стопанство и рибарство
- 23 Транспорт
- 24 Чувствителни отрасли
- 25 Кино и телевизионна продукция
- 25 Други
- 25 Елемент на помощ при продажба на земя и сгради от държавни органи и от органите на местното самоуправление
- 26 Структурни фондове

28 част III

практически съвети

- 28 Обмислете различните варианти
- 28 Форми за уведомяване
- 29 Какви са задълженията на администратора на помощ
- 30 Санкции
- 30 Възстановяване на неправомерно предоставена държавна помощ
- 32 Приложения

какво е държавна помощ

Определение

“Държавна помощ” е всяка помощ, предоставена от държавата или общината или за сметка на държавни или общински ресурси, пряко или чрез други лица, под каквато и да е форма, която нарушава или застрашава да наруши свободната конкуренция чрез поставяне в по-благоприятно положение на определени предприятия, производството или търговията на определени стоки, или предоставянето на определени услуги, доколкото се засяга търговията между държавите - членки на Европейския съюз.

Тест за държавна помощ

Една мярка съдържа елемент на държавна помощ, когато са налице четири критерия:

- предоставя се от държавата или общината (органи на централна и местна власт, дори частни лица, определени или контролирани от тях) от държавни или общински ресурси или за сметка на такива ресурси (не е задължително да има пряк трансфер на парични средства, напр. освобождаването от данък засяга косвено бюджета);
- икономическа изгода за едно или повече предприятия, която не биха могли да получат при нормални пазарни условия, например преференциални условия по кредит, закупуване на държавна земя на по-ниска от пазарната цена, респ. продажба на държавата/общината на земя на цена, по-висока от пазарната, освобождаване от задължение за

плащане на такса, която при други условия е дължима;

- предоставя се изборително – не на всички, а само на някои предприятия: индивидуално предприятие или предприятия от определен сектор, област или производство. В противен случай се счита, че е налице т.нар. “обща мярка”, която не се квалифицира като държавна помощ. Държавната помощ е в полза на предприятие или предприятия, извършващи икономическа дейност (в т.ч. сдружества с идеална цел, когато осъществяват стопанска дейност);

- нарушава или застрашава да наруши конкуренцията на пазара на съответните стоки или услуги и засяга търговията между държавите - членки на Европейския съюз. Практиката на Съда на Европейските общности потвърждава, че повечето от продуктите или услугите се търгуват между държавите членки и поради това държавната помощ за едно производство може да засегне търговията дори и ако съответният продукт не се изнася.

Форми на държавна помощ

Някои мерки на държавна подкрепа са очевидни и лесно могат да бъдат разпознати. Такива са например:

- пряка субсидия
- субсидиране на лихва;
- заем при облекчени условия;
- държавни гаранции;
- данъчни облекчения;
- придобиване от предприятието на стоки

или услуги, предоставени от държавата или общините, при преференциални условия;

- продажба на държавни/общински земи или сгради на цени, по-ниски от пазарните или закупуване от държавата/общината на частни земи и сгради на по-високи от пазарните цени;
- намаляване или освобождаване от данъци, такси, социални осигуровки;
- опрощаване и разсрочване на финансови задължения или задължения за социално осигуряване;
- прилагане на преференциален режим на амортизация;
- увеличаване на държавния дял в капитала на търговско дружество;
- финансови инжекции от страна на държавата или общината
- преобразуване на дълг срещу капитал.

По-малко очевидни случаи, които може да съдържат елементи на държавна помощ, са:

- консултантски услуги;
- подпомагане на предприятия, инвестиращи в екологични проекти;
- подпомагане подготвянето на публични предприятия за приватизация;
- законодателство за защита или гарантиране на пазарния дял;
- публично-частни партньорства и договори, неоткрити за публичен търг;
- безплатна реклама по държавна телевизия;
- инфраструктурни проекти, облагодетелстващи индивидуални или група потребители.

Исклучения от забраната за предоставяне на държавни помощи

■ Въпреки общата забрана за предоставянето на държавни помощи, постановена в чл. 87, пар. 1 от Договора за създаване на Европейска общност (ДЕО), разрешена и съвместима с Общия пазар е помощта, която:

1) има социален характер и се предоставя на отделни потребители, при условие че помощта се оказва без дискриминация относно произхода на съответните стоки;

2) е предназначена да отстрани щетите, причинени от природно бедствие или други изключителни обстоятелства.

■ Предоставянето на държавна помощ може да бъде прието за съвместимо с Общия пазар, когато помощта:

1) насърчава икономическото развитие на райони с ниско жизнено равнище или с висока безработица;

2) подпомага изпълнението на проект със значителен икономически интерес за Европейската общност или за преодоляване на съществени трудности в икономиката на Република България;

3) подпомага развитието на определени стопански дейности или отделни икономически райони, доколкото не се засягат търговските условия в степен, която противоречи на общия интерес;

4) подпомага запазването на културното и историческото наследство, ако не засяга търговските условия и конкуренцията в Европейската общност до степен, която противоречи на общия интерес;

5) е разрешена с решение на Съвета на Европейския съюз, прието с квалифицирано мнозинство, по предложение на Европейската комисия.

■ Специални правила има за държавните помощи, отпуснати за:

- селско стопанство, рибарство и аквакултури транспорт;
- т.нар. чувствителни отрасли – възлегодобив, стоманодобив, корабостроене, автомобилостроене, производство на синтетични влакна;
- предприятия, предоставящи услуги от общ икономически интерес.

Ефект на изключенията от забраната за държавни помощи

Изключенията от правилото за забрана на държавни помощи означават, че планираната помощ, въпреки че отговаря на четирите критерия (по-горе) и се квалифицира като държавна помощ, може да бъде разрешена и приета за допустима държавна помощ от общ интерес за Европейския съюз.

Всеки, който има намерение да предостави държавна помощ, трябва да уведоми предварително Европейската комисия чрез министъра на финансите посредством уведомление по образец¹. Няма задължение за "нотифициране на помощта", ако тя попада в обхвата на регламентите за минимална помощ и за групово освобождаване, разглеждани по-долу. В тези случаи, за да се предостави помощта, е необходимо становището на министъра на финансите, че мярката на държавна помощ съответства на всички условия, посочени в съответния регламент за групово освобождаване, респ. на регламента за минимална помощ.

¹www.stateaid-bg.com

Компетентни органи

Европейската комисия има изключителното правомощие да разрешава предоставянето на индивидуални държавни помощи или схеми на държавна помощ в рамките на изключенията от забраната по чл. 87, пар. 1 от ДЕО. Всяка държава членка уведомява Комисията за мерките на държавна помощ, които има намерение да приложи. В България това става чрез министъра на финансите и министъра на земеделието и горите, които разглеждат и предоставят на Комисията получените от администраторите на помощ уведомления. До решението на Комисията, че една мярка не е държавна помощ или е съвместима държавна помощ, тази мярка не може да бъде прилагана (т.нар. "клауза на изчакване"). Помощ, която е предоставена без решение на Комисията, автоматично се квалифицира като неправомерна и ако впоследствие бъде оценена от Комисията като несъвместима, подлежи на възстановяване. Комисията може да извършва и разследвания по собствена инициатива или по сигнал от конкурентно предприятие. След като получи положителното решение на Комисията, министърът на финансите информира администратора на помощта, че последната може да бъде предоставена.

Министърът на финансите е националният орган, който отговаря за наблюдението, прозрачността и координацията на държавните помощи на национално, областно и общинско равнище; **министърът на земеделието и горите** – за схемите на помощ и

индивидуалните помощи в областта на земеделието и рибарството².

Отдел “Държавни помощи” към дирекция “Външни финанси”:

- разглежда уведомленията за държавна помощ, изготвени от администраторите на помощ, за съответствие със законодателството в областта на държавните помощи;
- изготвя становища относно държавните помощи, попадащи в обхвата на груповото освобождаване, както и относно минималните помощи;
- изготвя проект на годишен доклад за държавните помощи, предназначен за Европейската комисия;
- изготвя нотификации за предоставените субсидии съгласно Споразумението за субсидиите и изравнителните мерки на Световната търговска организация;
- изготвя проекти и дава становища по предложения за ново или за промяна в действащото българско законодателство в съответствие със законодателството на Европейския съюз в областта на държавните помощи;
- участва в дейността на работните комитети на Европейската комисия по въпросите на държавните помощи;
- осъществява последващ контрол относно целесъобразността и ефективността на предоставените държавни помощи в съответствие с политиката на държавните помощи в България и Наредба № Н-16 от 23.11.2006 г. за реда за осигуряване прозрачност на финансовите взаимоотношения

между държавните органи и органите на местното самоуправление и държавните и общинските предприятия и финансовата прозрачност в рамките на определените предприятия.

Държавна подкрепа извън обхвата на чл. 87, пар. 1 от ДЕО

Правилата на държавната помощ се прилагат само по отношение на помощ, която отговаря на четирите критерия на чл. 87 пар. 1 от ДЕО. Ако мярката няма тези характеристики, тя не е забранена. Примерният списък на помощите извън обхвата на забраната включва:

- общи мерки, достъпни за всички предприятия на цялата територия на страната (освобождаване от данъци или предоставяне на кредити при облекчени условия за всички предприятия);
- закупуване на стоки и услуги по пазарна цена (чрез търг или друга конкурентна процедура);
- подкрепа за предприятия, която съответства на принципа на частния инвеститор (виж А по-долу);
- подкрепа за общи инфраструктурни проекти, които не облагодетелстват определени потребители;
- помощ за работници и служители, която не е пряко свързана с предприятието;
- държавни гаранции под определени условия (виж Б по-долу);
- обезщетения за вреди, причинени от държавата, които националните органи са задължени да платят по решение на съд;
- мерките, попадащи в категорията “минимална помощ” (de minimis).

²Повече информация на: <http://www.mzgar.government.bg/>,
http://ec.europa.eu/agriculture/stateaid/index_en.htm и
http://ec.europa.eu/fisheries/legislation/state_aid_en.htm

А) Изразходване на обществени средства в съответствие с принципа на частния инвеститор. Държавна помощ не е налице, ако държавата действа по начин, по който би действал един частен инвеститор в условията на пазарна икономика, напр. при предоставянето на кредити или капитал при условия, сходни с тези на частния инвеститор. Този принцип се прилага и когато държавата е основен акционер в едно предприятие или когато предприятието е контролирано от държавата. В тези случаи Комисията оценява дали инвеститор с дългосрочна цел за печалба би взел подобно решение.

Б) Държавни гаранции под определени условия³

За да не се квалифицира като държавна помощ, индивидуалната държавна гаранция трябва да отговаря на следните условия:

- а)** заемополучателят да не изпитва финансови затруднения;
- б)** заемополучателят би могъл по принцип да получи заем при пазарни условия, налични на финансовите пазари, без намесата на държавния орган или органа на местното самоуправление;
- в)** гаранцията е за определен максимален размер и е свързана с конкретна финансова сделка, като не покрива повече от 80% от неизплатен заем или друго финансово задължение (с изключение на облигациите и другите подобни инструменти) и не е неограничена във времето;
- г)** за гаранцията е платена пазарна цена, отразяваща размера и срока ѝ, обезпечението, предоставено от заемополучателя и финан-

совото му състояние, отрасъла, в който той упражнява дейност, и перспективите за развитието ѝ, степента на неизпълнение на предходни задължения и други икономически условия.

Схема за държавни гаранции не представлява държавна помощ, ако отговаря на следните условия:

- а)** схемата не позволява да се предоставят гаранции на заемополучатели, които изпитват финансови затруднения;
- б)** заемополучателите биха могли по принцип да получат заем при пазарни условия, налични на финансовите пазари, без намесата на държавния орган или органа на местното самоуправление;
- в)** гаранциите са за определен максимален размер и са свързани с конкретна финансова сделка, като не покриват повече от 80% от неизплатен заем или друго финансово задължение (с изключение на облигациите и другите подобни инструменти) и не са неограничени във времето;
- г)** условията на схемата се основават на една реална оценка на риска, така че премиите, плащани от предприятията получатели, да я превръщат в самофинансираща се схема;
- д)** схемата предвижда условията за предоставяне на бъдещи гаранции и преразглеждане на цялостното финансиране на схемата най-малко веднъж годишно;
- е)** премиите покриват както обикновените рискове, свързани с предоставянето на гаранции, така и административните разходи по схемата, включително когато държавният орган или органът на местното самоуправ-

³http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/legislation/instruments.html - Съобщение на Комисията относно прилагането на чл. 87 и 88 от ДЕО към държавната помощ във формата на гаранции.

правление предоставя първоначалния капитал за стартиране на схемата, като трябва да се осигурява нормална възвръщаемост на този капитал.

Неспазването на някое от посочените условия не означава, че гаранцията или гаранционната схема се считат автоматично за държавна помощ. Ако съществуват каквито и да са съмнения за това, дали планираната гаранция или схема представляват държавна помощ, за тях трябва да се изпрати уведомление. Гаранциите за експортни кредити винаги се разглеждат от Комисията като държавна помощ.

В) Услуги от общ икономически интерес⁴

Особен интерес представляват въпросите, свързани с предоставянето на държавна помощ под формата на компенсация за услуги от обществен интерес.

Услугите от общ икономически интерес включват предоставянето на газ, електричество, обществен транспорт, пощи, разпространение на радио- и телевизионни програми и др. Обикновено такива услуги не се предоставят от пазара или не в такава степен, която се изисква от държавата, и са в обществен, а не в частен интерес, поради което държавата е възложила изпълнението им на съответни предприятия и ги компенсира за това (напр. когато осигуряването на обществен транспорт за високопланински райони или рядко населени места не е икономически изгодно за предприятието превозвач).

I. Кога компенсирането за услуга от об-

ществен интерес е държавна помощ?

Със своето прецедентно решение по случая Алтмарк⁵ Съдът на ЕО постави условията, на които следва да отговаря компенсацията за услуга от обществен интерес, за да не се счита за държавна помощ. Тези условия са:

а) на предприятието получател да е възложено ясно формулирано задължение за извършване на услуга от обществен интерес (чрез нормативен акт, индивидуален административен акт или договор);

б) параметрите, на базата на които е изчислена компенсацията, трябва да са установени предварително по обективен и прозрачен начин, за да не се допусне предоставяне на икономическо предимство на предприятието получател, което да го постави в по-благоприятно положение спрямо конкурентните предприятия;

в) компенсацията не може да надвишава необходимото за покриването на всички или на част от разходите, понесени при изпълнение на задължението за услуга от обществен интерес, като се отчитат съответните постъпления и разумна печалба;

г) когато предприятието, на което е възложено да предоставя услуга от обществен интерес, не е било определено чрез процедура за възлагане на обществена поръчка, размерът на необходимата компенсация се определя на основата на анализ на разходите, които едно типично, добре ръководено и осигурено с необходимото оборудване за изпълнение на изискванията за предоставяне на услугата от обществен интерес предприятие би направило при изпълнение на задълженията, като се отчитат съответните

⁴http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/legislation/sgei.html

⁵Case C-280/00 Altmark trans GmbH judgment of 24 July 2003

приходи и една разумна печалба във връзка с изпълнението на задълженията.

Ако не са спазени тези условия, компенсацията за услуга от обществен интерес представлява държавна помощ.

II. Кога компенсацията за предприятия, които извършват услуги от общ интерес, се счита за съвместима с Общия пазар и е освободена от задължението за уведомяване?

С решение на Комисията⁶ са определени условията, на които трябва да отговаря държавната помощ под формата на компенсация за услуга от общ интерес, за да не се иска разрешение от Комисията. Сред тези условия са:

- а)** компенсацията за услуга от обществен интерес е в размер на по-малко от 30 млн. евро и се предоставя на предприятия със средногодишен оборот през последните две години, по-малък от 100 млн. евро;
- б)** компенсацията се предоставя на болници и социални домове, ако са натоварени с извършването на такива услуги;
- в)** компенсацията се предоставя за осигуряване на въздушен или морски транспорт до острови при среден годишен трафик през последните две години по-малко от 300 000 души.
- г)** компенсацията е за летища и пристанища със средногодишен трафик през последните две години, по-малък от 100 000 души за летищата и 300 000 души за пристанищата.

⁶2005/842/ЕС: Решение на Комисията от 28 ноември 2005 г. относно прилагането на чл. 86 (2) от ДЕО към държавната помощ във формата на компенсация на услуги от обществен интерес на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес.

правила относно категориите държавна помощ

Понастоящем Комисията разполага с широк инструментариум от регламенти, рамки, насоки и съобщения, приложими към различни категории държавна помощ. Регламентът е нормативен акт, задължителен в своята цялост и пряко приложим на територията на България от датата на присъединяването към Европейския съюз. Насоките, рамките и съобщенията на Комисията са актове с препоръчителен характер, но Комисията оценява съответните мерки на държавна помощ по указанията, залегнали в тях, поради което при вземането на решение за предоставяне на държавна помощ администраторът следва да се ръководи от приложимите за конкретния случай насоки, рамка или съобщение на Комисията.

Следва да се има предвид, че голяма част от актовете на Комисията се изменят в съответствие с предприетата от нея реформа на законодателството на държавните помощи в изпълнение на Плана за действие за държавните помощи 2005–2009.

Хоризонтални помощи

Правилата относно хоризонталната държавна помощ уреждат категориите държавна помощ, която е предназначена за специфичен вид дейност на предприятия от всички отрасли, за разлика от секторната (вертикална) помощ, която е насочена към конкретен отрасъл.

Комисията има правото да приема т.нар. регламенти за групово освобождаване в областта на държавните помощи. С тях тя обявява специфични категории помощи, които

отговарят на определени условия за освободени от изискването за предварително уведомяване и разрешение от страна на Комисията. По този начин всяка държава членка може да предоставя държавни помощи, отговарящи на установените в регламентите критерии без официалната процедура на нотификация, като предоставя на Комисията само информация за отпусканата помощ. Такива регламенти има относно помощта за обучение, помощта за малки и средни предприятия, помощта за заетост и националната регионална инвестиционна помощ.

Когато помощта, която смятате да предоставите, попада в обхвата на групово освобождаване, задължително е да я съгласувате предварително с министъра на финансите.

Държавна помощ за МСП⁷

Малките и средните предприятия играят решаваща роля за създаването на нови работни места и внедряването на иновативни решения. Ограниченият достъп до кредити и гаранции, до информация и нови технологии затруднява тяхната дейност. Ето защо освобождаването от задължението за нотифициране на държавната помощ за МСП има за цел да спомогне за преодоляване на трудностите и насърчаване развитието на МСП.

Държавна помощ за малки и средни предприятия⁸ **не се допуска:**

а) за дейности, свързани с производство, преработка или маркетинг на селскостопански продукти, описани в Приложение 1 на ДЕО;

⁷Регламент на Комисията (ЕС) № 70/2001 от 12 януари 2001 г. относно приложението на чл. 87 и 88 на ДЕО по отношение на помощта за МСП и Регламент на Комисията № 364/2004 от 25 февруари 2004 г. за изменението на Регламент № 70/2001.

⁸Малки и средни са предприятията, които имат средносписъчен брой на персонала, по-малък от 250 души, и годишен оборот, който не превишава 97 500 000 лв., и/или стойност на активите, която не превишава 84 000 000 лв.

б) помощ, свързана с дейности по износа, а именно помощ, свързана директно с количествен износ, за установяване и действие на осигурителна мрежа или групи текущи разходи, свързани с дейности по износа;

в) помощ, отпускана при потребление на местни продукти за сметка на вносни.

Допустима е помощта за МСП за инвестиции, консултантски и групи услуги и дейности, за научноизследователска и развойна дейност:

1) Държавна помощ за инвестиции в материални и нематериални активи се предоставя, при условие че помощта не надвишава тавана на регионалната помощ (понастоящем този таван е 50% и е приложим за цялата територия на Република България).

2) Държавна помощ за инвестиции в материални и нематериални активи се предоставя и с допълнителна надбавка, при условие че инвестицията се поддържа в продължение поне на пет години и приносът на получателя във финансирането ѝ е поне 25%. В тези случаи брутният интензитет на помощта не трябва да надвишава:

а) 65% в случая на малки предприятия (50%+15 процентни пункта);

б) 57,5% в случая на средни предприятия (50%+7.5 процентни пункта).

■ Интензитетът на помощта се изчислява или като процент от приемливите разходи за инвестицията, или като процент от разходите за заплати на лицата, назначени на работа поради извършването на инвестиране (помощ за разкриване на работни места),

или като комбинация от двете, при условие че помощта не надвишава най-благоприятния размер, получен в резултат на едното или другото изчисление.

■ В случаите, в които помощта е изчислена на базата на разходите за инвестицията, приемливи разходи за инвестиране в материални активи са разходите, свързани с инвестицията в земя, сгради, машини и съоръжения; инвестиционни разходи за нематериални активи са инвестициите в патенти, лицензи, ноу-хау или непатентовани технически знания.

■ В случаите, в които помощта е изчислена на базата на разкритите работни места, размерът на помощта се изразява като процент от разходите, свързани с разкритите работни места (брутно трудово възнаграждение и задължителни осигурителни вноски по общественото осигуряване) за срок две години при следните условия:

- разкритите работни места да са свързани с изпълнението на проект за инвестиция в материални или нематериални активи; работните места трябва да бъдат разкрити в рамките на 3 години от осъществяването на инвестицията;

- инвестиционният проект да води до нетно увеличение на броя на работниците или служителите в съответното предприятие в сравнение със средния им брой през предходните дванадесет месеца и

- разкритите работни места да се запазят за срок не по-малък от 5 години.

2) Държавна помощ за **консултантски и групи услуги и дейности**

Помощта за МСП може да се счита за допус-

тима, ако отговаря на следните условия:

- а) за услуги, предоставени от външни консултанти, брутната помощ да не надвишава 50% от разходите за такива услуги; посочените услуги не могат да бъдат постоянни или периодични, нито свързани с обичайните разходи за дейността на предприятието, като например рутинни данъчни консултации, редовни правни услуги или реклама;
- б) за участие в панаири и изложения брутната помощ да не надвишава 50% от направените допълнителни разходи за наемане, поставяне и поддържане на щанда; това се отнася само за първото участие на едно предприятие в даден панаир или изложение.

3) Помощ за научноизследователска и развойна дейност

Брутният интензитет на помощта, изчислен на базата на приемливите разходи по проекта, не трябва да надвишава:

- а) 100% - за фундаментални изследвания;
- б) 60% - за промишлени изследвания;
- в) 35% - за допазарна развойна дейност.

■ Приемливи разходи са разходи за персонала, нает за научноизследователския проект, разходи за инструменти и оборудване, за сгради и земя, доколкото се използват за изследователския проект, разходи за консултантски и еквивалентни услуги, използвани изключително за научноизследователската дейност, включително изследвания, технически познания и патенти.

■ В случай на предоставяне на голяма индивидуална помощ, т.е. общите приемливи разходи за целия проект възлизат поне на 25 000 000 евро, и нетният интензитет на помощта е поне 50% от нетния таван на

помощта, определен в регионалната карта, или общият брутен размер на помощта възлиза поне на 15 000 000 евро, тези правила не се прилагат и помощта подлежи на уведомяване по общия рег.

За повече информация:

http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/legislation/block.html

Информацията за държавна помощ за МСП се предоставя на министъра на финансите във формата по Приложение № 2 към Правилника за прилагане на Закона за държавните помощи.

Държавна помощ за обучение

Изграждането на общество, основано на знанието, е основна цел на т.нар. Лисабонска стратегия на Европейския съюз. Важността на образованието в този процес оправдава освобождаването от нотификация на държавната помощ за обучение. Това е помощта, която се предоставя на едно или повече предприятия (или отрасли) за намаляването на разходите, които те правят за обучаване на своите служители самостоятелно или чрез обществени или частни центрове за обучение.

Не се квалифицира като държавна помощ помощта за училищното образование и първоначално обучение (като чиракуване или с откъсване от работата през деня); обучението или преквалификацията на безработни, включително стажовете в предприятия.

Индивидуалната помощ и схемите за помощ във всеки отрасъл, които отговарят на определените в Регламент № 68/2001⁹ условия, не подлежат на уведомяване. Изключение

правят възгледобивът и случаите, в които размерът на помощта за конкретно предприятие по схема за помощ надхвърля левовата равностойност на 1 млн. евро.

Условия за допускане на помощта:

- Когато помощта се предоставя за специфично обучение¹⁰, нейният интензитет не трябва да надхвърля 35% за големи предприятия и 45% за малки и средни предприятия.
- Когато помощта се предоставя за общо обучение¹¹, нейният интензитет не трябва да надхвърля 60% за големи предприятия и 80% за малки и средни предприятия.
- Посочените максимални интензитети се увеличават с 10 процентни пункта, когато обучението е за работници в неравностойно положение.
- Когато помощта се предоставя в отрасъл "Морски транспорт", тя може да достигне интензитет 100%, без значение дали проектът за обучение се отнася за специфично или за общо обучение, при специфични условия. Посочените прагове на помощта се прилагат без оглед на това, дали проектът се финансира изцяло с държавни или общински ресурси, или се финансира частично със средства от Европейския съюз.

Приемливи разходи по проект за помощ за обучение са:

- разходи за обучаващи;
- пътни разходи за обучаващи и обучаващи се;
- други текущи разходи, като материали и

гостапки;

- амортизация на средства и оборудване в степенята, в която те се използват изключително за проекта за обучение;
- разходи за управление и консултантски услуги във връзка с проекта за обучение;
- разходи за обучаващите се до размера на сбора от приемливите разходи, посочени в букви "а" - "г"; могат да се вземат предвид само часовете, в които обучаващите се действително участват в обучението, след приспадане на всички продуктивни часове или техния еквивалент;
- приемливите разходи се придружават от доказателства, подкрепени с документи, които трябва да са прозрачни и разбити по пера.

За повече информация:

http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/legislation/block.html

Информацията за държавна помощ за обучение се предоставя на министъра на финансите във формата по Приложение № 1 към Правилника за прилагане на Закона за държавните помощи.

Държавна помощ за трудова заетост¹²

Облекчена процедура за предоставяне на държавна помощ без задължение за уведомяване е предвидена за схемите, с които се предоставя помощ за разкриване на работни места, за назначаване на работоспособни лица в неравностойно положение или с нару-

⁹Регламент на Комисията (ЕС) № 68/2001 от 12 януари 2001 г. относно приложението на чл. 87 и 88 от ДЕО по отношение на помощта за обучение и Регламент на Комисията (ЕС) № 363/2004 от 25 февруари 2004 г., изменящ Регламент № 68/2001.

¹⁰"Специфично обучение" е това, което включва подготовка, която е пряко и главно приложима към настоящата или бъдещата длъжност на работника или служителя в подпомаганото предприятие и която осигурява квалификация, която не може или само в ограничена степен може да се използва в други фирми или области на дейност.

¹¹"Общо обучение" е обучение, което включва подготовка, която е приложима не само или главно към настоящата или бъдещата длъжност на работника или служителя в подпомаганото предприятие, а осигурява квалификация, която може в голяма степен да се използва в други фирми или области на дейност, с което значително подобрява възможностите за работа на работника или служителя.

¹²Регламент на Комисията (ЕС) № 2204/2002 от 12 декември 2002 г. относно приложението на чл. 87 и 88 от ДЕО за държавната помощ за трудова заетост.

шена трудоспособност, или за покриване на допълнителните разходи по наемане на лица с нарушена трудоспособност.

Изключват се помощите за заетост във възлюбива, корабостроенето и транспорта; те са обект на предварително уведомяване на Комисията. Също така тук не се включват помощите за дейности, свързани с износ или помощите, при които е поставено условие за преференциално използване на местни пред вносни стоки.

Условия за освобождаване от изискването за уведомяване:

Получателят на помощ трябва да подаде искане за подпомагане до съответния държавен орган, отговорен за предоставянето на държавната помощ, преди разкриването на работните места. Всяка помощ, предоставяна по схема, трябва да изпълнява всички условия на регламента за трудовата заетост, а в схемата да се съдържа изричното му позоваване, като се цитира неговото заглавие и данни за обнародването му в Официалния вестник на Европейския съюз.

I. Помощ за разкриване на работни места

Към момента на предоставяне на помощта нетният ѝ интензитет не може да надвишава тавана на регионалната помощ за инвестиции, определен в картата за регионална помощ, а именно – 50%. Когато помощта се предоставя на малки и средни предприятия, този таван се увеличава с 15 процентни пункта на брутна основа. По-високият та-

ван се прилага само в случай че участието на получателя на помощта във финансирането е най-малко 25% и работните места се запазят в рамките на региона. Интензитетът на помощта се изчислява като процент от разходите за труд за период от две години във връзка с разкритите работни места, като:

- а)** разкритите работни места трябва да представляват нетно увеличение в числеността на персонала в съответното предприятие в сравнение със средната численост през последните 12 месеца;
- б)** разкритите работни места се запазват за минимален срок от три години или две години в случай на МСП; и
- в)** новите лица, наети в резултат на разкриването на работни места, трябва да са лица, които никога не са били наемани, останали са без работа, или са пред изгубване на предишното си работно място.

II. Помощ за назначаване на трудоспособни лица в неравностойно положение и лица с намалена трудоспособност

Брутният интензитет на всички помощи, свързани с наемането на съответното лице/лица в неравностойно положение¹³ или с намалена работоспособност¹⁴, изчислен като процент от разходите за труд за период от една година след назначаването, не може да надвишава 50% за лица в неравностойно положение и 60% за лица с намалена работоспособност.

¹³Работоспособно лице в неравностойно положение“ е всяко лице, което принадлежи към категория лица, за които влизането на пазара на труда без оказана помощ е трудно, а именно: лице, което е на възраст под 25 години или се намира в период на две години след завършване на пълния курс на обучение и което в миналото не е било наемано на редовна платена работа; лице, което е представител на етническо малцинство и което има необходимост от повишаване на езиковата или професионалната си квалификация; лице на възраст над 50 години, което няма работа или е на път да остане без работа и др.

¹⁴“Лице с намалена работоспособност“ е освидетелствано за лице с намалена работоспособност по националното законодателство или лице с освидетелствано тежко физическо, умствено или психическо увреждане

III. Помощ за покриване на допълнителни разходи по наемане на лица с намалена работоспособност

Тази помощ има за цел да компенсират случаите на намалена производителност, които произтичат от намалената работоспособност на лицето или лицата, и на всеки от следните разходи:

- а) разходи по приспособяване на помещенията;
- б) разходи по наемане на персонал за времето, прекарано единствено в оказване на помощ на лицето или лицата с нарушена трудоспособност;
- в) разходи по приспособяване или придобиване на оборудване за ползване от лица с намалена работоспособност.

Определените тавани на помощта се прилагат независимо дали подкрепата за работните места или новите назначения, обект на подпомагане, се финансира изцяло от държавен ресурс, или се финансира частично от средства на Европейския съюз.

Всички останали помощи като схеми на помощи, насочени към конкретни отрасли, помощи за съвместителство на работното място, за предоставяне на помощ за работещи родители, за насърчаване на ранното пенсиониране и други подобни остават обект на изискването за уведомяване и разрешаване от Комисията.

За повече информация:

http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/legislation/block.html

Информацията за държавна помощ за заетост се предоставя на министъра на финан-

сите във формата по Приложение № 3 към Правилника за прилагане на Закона за държавните помощи.

Помощ de minimis

Минимална е помощта, която поради своя размер не нарушава и не застрашава конкуренцията или има незначително въздействие върху нея и поради това не се счита за държавна помощ по смисъла на чл. 87 пар. 1 от ДЕО. Уредбата на минималната помощ се съдържа в Регламент на Комисията (ЕС) № 1998/2006 от 15 декември 2006 г. относно приложението на чл. 87 и 88 на ДЕО по отношение на минималната помощ¹⁵.

За да се ползва от правилото de minimis, размерът на помощта не трябва да надвишава левовата равностойност на 200 000 евро за период от три фискални години независимо от формата на помощта и преследваните с нея икономически цели. Освен това помощта трябва да бъде прозрачна, т.е. да позволява размерът ѝ да бъде изчислен предвидително.

Минималната помощ не подлежи на нотифициране.

Минимална помощ може да бъде предоставяна за предприятията от всички отрасли с изключение на:

- рибарство и аквакултури;
- възгледобив;
- дейности, свързани с производство, преработка или маркетинг на селскостопански продукти;
- дейности, свързани с износ, а именно помощ, пряко свързана с количествен износ и за потребление на местни продукти за сметка

¹⁵ ОВ, L 379/5, 28.12.2006.

на вносни;

- помощ за придобиване на товарни автомобили от предприятия, които осъществяват сухопътни превози на товари за други лица или срещу възнаграждение;

- предприятия в затруднение.

За разлика от предишната уредба новият Регламент допуска минимална помощ за шосейния транспорт, но поставя таван от левовата равностойност на 100 000 евро.

Когато предоставяте минимална помощ, трябва да информирате министъра на финансите в срок до три дни от предоставянето по формата в Приложение № 5 към Правилник за прилагане на Закона за държавните помощи да публикувате информация за помощта в своята Интернет страница.

За повече информация:

http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/legislation/block.html

Национална регионална помощ¹⁶

Държавната помощ, предоставяна на предприятия с цел насърчаване икономическото развитие на някои райони в неравностойно положение, може да бъде приета от Комисията за съвместима с Общия пазар.

Критериите, прилагани от Комисията за оценка съвместимостта на националната регионална помощ с Общия пазар, са залегнали в Насоките за национална регионална помощ за периода 2007–2013 г. и Картата за регионална помощ, която е неразделна част

от тях. Цялата територия на България е приемлива за регионална помощ с интензитет 50%, който се изчислява в брутен еквивалент на помощта – БЕП (преди данъчно облагане).

Регионална помощ може да се предоставя на предприятията от всички отрасли, с изключение на рибното стопанство, възлегобива, стоманогобива, производството на синтетични влакна и селскостопански продукти.

1) Регионална инвестиционна помощ

Регионална инвестиционна помощ се предоставя на проекти за първоначални инвестиции.

Първоначална инвестиция е инвестицията в материални и нематериални активи, свързани със:

- създаването на нов обект;
- разширяването на съществуващ обект;
- диверсифициране производствената гама на обекта с нови, допълнителни продукти;
- основна промяна на цялостния производствен процес в съществуващ обект.

Условия:

- бенефициентът да участва най-малко с 25% в приемливите разходи със собствени или привлечени средства, в които няма какъвто и да било елемент на публична помощ;
- подпомагане по схеми за помощ се допуска само при условие че бенефициентът е подал молба за отпускане на помощ и след това органът, отговарящ за администрирането на помощта, е потвърдил писмено, че запазвайки си правото на обстойна проверка, по

¹⁶ Насоки за националната регионална помощ 2007–2013, ОВ С 54, 08.2006 и Регламент на Комисията № 1628/2006 от 24 октомври 2006 относно прилагането на чл. 87 и 88 от ДЕО към националната регионална инвестиционна помощ, ОВ L 302, 1.11.2006.

принцип счита проекта за отговарящ на изискванията по схемата, преди започване на работа по проекта. И двете условия изрично трябва да бъдат посочени във всички схеми за помощ.

- Ако помощта се предоставя на МСП, интензитетът на помощта се увеличава с 20% БЕП за малки предприятия и с 10% БЕП за средни предприятия.

- Регионалната инвестиционна помощ се изчислява на база разходите за материални или нематериални инвестиции, произтичащи от проекта за първоначални инвестиции, или (разчетите на) разходите за трудови възнаграждения, свързани с работните места, създадени като пряк резултат от инвестиционния проект.

Приемливи разходи:

- Разходите за земя, сгради, машини и съоръжения са приемливи за подпомагане с помощ за първоначални инвестиции.

- За МСП, разходите по предварителни проучвания и консултации във връзка с инвестицията също могат да бъдат вземани предвид при интензитет на помощта до 50% от реалните разходи.

2) Помощ за големи инвестиционни проекти
Голям инвестиционен проект е първоначална инвестиция с приемливи разходи над левовата равностойност на 50 млн. евро.

3) Оперативна помощ

- Помощта, предназначена за намаляване текущите разходи на предприятието (оперативна помощ) по принцип е забранена. По изключение такава помощ може да бъде

предоставяна, ако - помощта е оправдана с оглед приноса ѝ за регионалното развитие и предвид нейното естество и - размерът ѝ е пропорционален на затрудненията, към чието облекчаване е насочена.

- По изключение оперативна помощ, която не намалява прогресивно във времето и не е ограничена във времето, се допуска само в следните случаи:

- в най-отдалечените региони, доколкото е предназначена да балансира допълнителните разходи, възникващи в хода на икономическата дейност;

- в най-слабо населените региони, доколкото помощта е предназначена за предотвратяване или ограничаване продължителното обезлюдяване на тези региони.

4) Помощ за новосъздадени малки предприятия

- Комисията разрешава схеми за предоставяне на помощ в общ размер до левовата равностойност на 2 млн. евро на едно предприятие от категорията на малките предприятия

- Годишната помощ, предоставяна на новосъздадено малко предприятие, не може да превишава 33% от горепосочения общ размер на помощта за едно отделно предприятие

- Приемливи са разходите за правни, консултантски, експертни и административни услуги, непосредствено свързани със създаването на предприятието, както и следните разходи, извършени през първите пет години след създаването на предприятието:

- лихви по привлечени средства и дивиденди върху използвания собствен капитал в раз-

мер до референтната ставка;

- разходи за наем на производствени съоръжения и оборудване;

- разходи за електроенергия, водоснабдяване, отопление, данъци (без ДДС и корпоративни данъци върху приходите от стопанска дейност) и за административни услуги;

- амортизационни отчисления, вноски за лизинг на производствени съоръжения и оборудване, както и разходи за трудови възнаградения, включително задължителните социалноосигурителни вноски, също могат да бъдат включвани, при условие че за съответните инвестиции или мерки за създаване и попълване на работни места не са ползвани други форми на помощ;

■ Интензитетът на помощта не може да превишава 35% от приемливите разходи за първите три години след създаване на предприятието и 25% за следващите две години.

Прозрачните схеми на регионална помощ, които отговарят на всички условия на Регламент №1628/2006 на Комисията от 24 октомври 2006 г. за прилагане на членове 87 и 88 от Договора по отношение на националната регионална инвестиционна помощ, не подлежат на уведомяване пред Комисията. Информация за тях се предоставя на министъра на финансите във формата по Приложение №4 към Правилника за прилагане на Закона за държавните помощи.

Прозрачна е тази схема, при която брутният еквивалент на помощта може да бъде предварително и точно изчислен като процент от приемливите разходи. В схемите следва да има изрично позоваване на Регламент

№1628/2006. Преди започване на работата по проекта получателят трябва да е подал заявление за помощ до съответния национален орган, който администрира помощта. Националният орган от своя страна трябва да е удостоверил писмено, че освен ако резултатите от обстойната проверка не наложат друго решение, проектът отговаря на условията за приемливост по схемата. Тези схеми на регионална помощ, които не съответстват на всички посочени в Регламента условия, подлежат на нотифициране пред Комисията.

За повече информация:

http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/legislation/block.html

Помощ за научно-развойна и иновативна дейност¹⁷

Насърчаването на научно-развойната и иновативната дейност е особено важно за укрепване на научната и технологична основа на европейската индустрия и за повишаване на конкурентоспособността ѝ в международен аспект.

Не е държавна помощ:

1. Подпомагането на дейността на изследователски организации с нестопанска цел, ако то отговаря на следните условия:

■ стопанската и нестопанската дейност на организацията са разделени;

■ финансирането на двата вида дейности е разграничено;

■ организацията може ясно да разграничи разходите за всяка от дейностите и да няма

¹⁷Рамка на общността за държавни помощи за научно-развойна и иновативна дейност, ОВ, С 323/1, 30.12.2006

субсидиране на стопанската от нестопанската ѝ дейност (т. нар. кръстосано субсидиране).

2. Подпомагането на проект, осъществяван от изследователска организация с нестопанска цел по възлагане от предприятие, ако изследователската организация предоставя услугите си по пазарни цени или ако при липсата на съпоставима цена предприятието заплаща цена, покриваща разходите.

3. Подпомагането на проект, осъществяван съвместно от предприятия и изследователска организация с нестопанска цел, когато:

- участващите предприятия заплащат всички разходи по проекта или
- резултатите, доколкото не са обект на права на интелектуална собственост, могат да бъдат широко разпространени, или
- организацията получава от участващите предприятия обезщетение в размер на пазарната цена на правата на интелектуална собственост, които са резултат от дейността на организацията, осъществяваща проекта.

Ако има съмнения относно съществуването на някое от условията, за правна сигурност е необходимо допустимостта да се оцени в конкретния случай, като съответната мярка бъде нотифицирана.

Всеки отделен случай трябва да съответства на критериите на т.нар. **“балансиращ тест”**, т.е.:

- Дали мярката ще допринесе за постигане на цел от общ интерес (растеж, заетост, сближаване, опазване на околната среда);
- Дали предлаганата мярка е подходящ политически инструмент, има ли стимулиращ

ефект върху предприятието и дали е пропорционална (би ли могъл да се постигне същия ефект с по-малка по размер помощ)

■ Нарушаването на конкуренцията и въздействието върху търговията компенсират ли се от положителните аспекти на помощта.

Условия за съвместимост на помощта за научно-развойна и иновативна дейност:

1. Помощ за научно-развойни и иновативни проекти

Подпомаганият проект трябва да попада в една от категориите изследвания: фундаментално научно изследване, промишлено научно изследване или експериментална разработка.

Интензитетът на помощта, изчислен на основата на приемливите разходи, не трябва да надвишава: 100% за фундаментално научно изследване, 50% за промишлено научно изследване и 20% за експериментална разработка.

Бонуси:

- 10% за средни и 15% за малки предприятия.
- 15%, ако проектът включва ефективно сътрудничество между най-малко две предприятия или се осъществява от предприятие и изследователска организация с нестопанска цел, или ако резултатите от проект за промишлено научно изследване са широко разпространени.

2. Помощ за извършването на предварителни проучвания за техническа приложимост.

Помощта за извършването на предварител-

ни проучвания за техническа приложимост на промишлено научно изследване или експериментална разработка се счита за допустима, ако интензитетът на помощта не надвишава:

- за МСП 75% за проучвания за осъществяването на промишлени научни изследвания и 50% за проучвания за осъществяването на експериментални разработки;
- за големи предприятия съответно 65% и 35%.

3. Помощ за покриване на разходите на МСП по права на индустриална собственост

- за покриване на всички разходи, свързани с подготовката по издаването на патенти, лицензи, търговски марки и други права на индустриална собственост.

4. Помощ за стартиращи иновативни предприятия

- в размер до левовата равностойност на 1 млн. евро
- за малко предприятие, създадено преди по-малко от 5 г. от датата на отпускане на помощта и за което може да се докаже, че ще разработи технологично нов или значително подобрен продукт, услуга или производствен процес, или разходите на което за научно-развойна дейност съставляват най-малко 15% от текущите му разходи.

5. Помощ за иновативни процеси и организация в сферата на услугите

- максимален интензитет на помощта: 25% за МСП и 15% за големи предприятия
- за внедряването на нов или значително подобрен производствен метод, метод на

гоставка или организационен метод в дейността на предприятието.

6. Помощ за иновативни консултантски услуги

- предназначена за МСП в размер до левовата равностойност на 200 000 евро в рамките на тригодишен период

7. Помощ за временно наемане в МСП на високо квалифициран персонал (изследователи, инженери, маркетинголози) от университет или голямо предприятие

8. Помощ за иновативни клъстери

- помощ за покриване на разходи за инвестиции, персонал, административни разходи

Правилата на помощта за научно-развойна и иновативна дейност се прилагат към всички отрасли на икономиката, като по отношение на селското стопанство, железопътния, въздушния и транспорта по вътрешното речно плаване има специфични изисквания.

Помощ за опазване на околната среда¹⁸

Концепцията за "защита на околната среда" включва всяко действие, което възнамерява да поправи или предотврати вреда на заобикалящата ни среда или природни ресурси или да поощри ефективното използване на тези ресурси.

Помощта за опазване на околната среда в някои случаи се приема за допустима въпреки приетия в европейската екологична политика принцип "замърсителят плаща", съгласно

¹⁸Насоки на общността за държавни помощи за защита на околната среда, ОВ С 37, 03.02.2001

който разходите за борбата със замърсяването се посрещат от предприятието, което причинява вреди на околната среда.

Разрешава се:

1) помощ за инвестиции за подпомагане на МСП за тяхното приспособяване към нови екологични стандарти на Европейския съюз:

- приемливите разходи са стриктно ограничени до допълнителните разходи за инвестиции в земя, сгради, оборудване и нематериални активи (включително внедряване на най-добрите налични техники), необходими за постигане на задължителните стандарти;

- помощта се предоставя в 3-годишен период от приемането на новите нормативни актове за околната среда;

- разрешеният интензитет е до 15% брутен еквивалент от приемливите разходи.

2) инвестиционна помощ за надвишаване на стандартите на Общността от предприятията

- при липсата на задължителни стандарти или когато националните стандарти са по-строги от тези на Европейския съюз;

- в размер до 30% в брутно изражение от приемливите разходи.

3) помощ за инвестиции в енергетиката:

- инвестиции в енергоспестяващи мерки;

- инвестиции в комбинираното производство на електрическа и топлинна енергия;

- инвестиции за насърчаване на използването на възобновяеми енергийни източници;

- до 40% от приемливите разходи.

4) помощ за рехабилитация на замърсени

промишлени площадки

- до 100% от приемливите разходи плюс 15% от разходите за дейността

5) помощ за консултантски услуги за МСП в областта на екологията

6) предоставяне на оперативна помощ (подпомагане на текущи разходи):

- предоставя се за период от 5 г., като през първата година могат да се поемат до 100% от допълнителните разходи на предприятието за третиране на отпадъци или за енергоспестяваща дейност.

Помощ за оздравяване и реструктуриране на предприятия в затруднение¹⁹

Помощта за оздравяване и реструктуриране може да бъде допусната само ако е оправдана, напр. за смекчаване на социалния ефект от реструктурирането, за избягване на фалити на малките и средни предприятия, за поддържането на конкурентна пазарна структура, ако закриването на фирми би довело до монополно положение.

- Предприятието има икономически трудности, когато не е в състояние чрез собствени средства или със средства, получени от собствениците/акционерите или кредиторите си, да преустанови загубите, като при липса на външна намеса от страна на държавните органи със сигурност ще се наложи да преустанови стопанската си дейност в краткосрочен или средносрочен план.

Едно новосъздадено предприятие няма право на помощ за оздравяване или реструктуриране дори в случаите, когато първоначалното му финансово положение е несигурно.

¹⁹Насоки на Общността за предоставяне на държавни помощи с цел оздравяване и реструктуриране на фирмите, имащи икономически трудности, ОВ С 244, 01.10.2004

Предприятие, което е част от холдингова структура, също няма право на помощ за реструктуриране и оздравяване.

■ Помощта е допустима за всички икономически отрасли с изключение на стоманодобива и възгледобива.

Условия за разрешаване на помощ за оздравяване:

а) помощта за оздравяване е временна и възстановима, отпуска се еднократно, за не повече от 6 месеца;

б) под формата на заеми или гаранции по заеми в подкрепа на ликвидността;

в) свързана е със заеми, които трябва да бъдат върнати за период, не по-дълъг от 12 месеца след получаването на последната част от заема;

г) необходимостта от помощ се оправдава със сериозни социални трудности и няма нежелано отрицателно въздействие, разпространящо се върху другите гържавни членки;

д) не по-късно от 6 месеца след разрешаване на помощта за оздравяване гържавата да представи на Комисията план за реструктуриране или ликвидация или доказателство, че заемът е бил напълно възстановен и/или че действието на гаранцията е било прекратено;

е) ограничена е до сума, необходима за поддържане на функционирането на фирмата за период, за който е отпусната помощта (напр. да покрива разходи за заплати, възнаграния и рутинни доставки).

Условия за разрешаване на помощ за реструктуриране:

а) помощта се отпуска на принципа "един

път, последен път";

б) Комисията одобрява план за реструктуриране на предприятието за възстановяване на неговата жизнеспособност;

в) размерът и интензитетът на помощта са ограничени до необходимия минимум;

г) получателят на помощта участва в плана за реструктуриране със собствени ресурси, включително чрез продажба на активи, несъществени за оцеляването на фирмата, или чрез външно финансиране при пазарни условия.

При същите условия Комисията може да реши схеми за помощ за стабилизиране и/или реструктуриране на малки или средни предприятия, имащи икономически трудности.

Специфични правила се прилагат към помощите за реструктуриране в земеделието и въздушния транспорт.

Рисков капитал²⁰

Отчитайки недостатъчните капиталови ресурси за стартиращия малък иновативен бизнес с потенциал за растеж, Комисията установява специфични правила за гържавната помощ, предназначена да преодолее този недостатък на пазара. Една от целите на Плана за действие относно гържавните помощи 2005–2009 е именно улесняването на достъпа до рисков капитал.

■ Държавната помощ за рисков капитал се предоставя само като схема на рисков капитал за МСП;

■ Не се прилага по отношение на предприятия, имащи икономически трудности, както и в отраслите корабостроене, възгледобив и стоманодобив;

²⁰Насоки на общността относно гържавната помощ за насърчване инвестициите на МСП в рисков капитал, ОВ С 194, 18.08.2006

■ Помощта за рисков капитал се предоставя под следните форми:

а) учредяване на инвестиционни фондове за осигуряване на дялово финансиране, в които държавата е инвеститор или партньор при по-неизгодни условия от другите инвеститори;

б) помощи за рискови инвестиционни фондове за покриване на част от административните и управленските им разходи;

в) гаранции за инвестиращите в рисков капитал или за фондове за рисков капитал срещу загуби или гаранции за заеми на инвеститори/фондове за инвестиции в рисков капитал, при условие че покритието не надвишава 50% от номиналната стойност на гарантираната инвестиция;

г) групи финансови инструменти в полза на инвеститори или фондове за рисков капитал за осигуряване на допълнителен капитал за инвестиции;

д) фискални стимули за инвеститори, инвестиционни фондове или тяхното управление.

Условия, при които се допуска помощта за рисков капитал:

■ помощта да не надвишава левовата равностойност на 1.5 млн. евро за МСП за всеки период от 12 месеца;

■ мярката да осигурява финансиране на малки или средни предприятия;

■ най-малко 70% от общия бюджет по схемата да се предоставя под формата на дялово участие или квазиучастие в МСП;

■ най-малко 50% от финансирането на инвестициите по схемата за рисков капитал трябва да е осигурено от частни инвести-

тори;

■ има разработен бизнес план за всяка инвестиция, който гарантира жизнеспособност на проекта;

■ предвидена е стратегия за излизане от инвестицията;

■ управлението на схемата за рисков капитал да се основава на пазарните принципи.

Държавни помощи за отделни отрасли (вертикални помощи)

Селско стопанство и рибарство

Държавните помощи в селското стопанство и рибарството са предмет на специфичен режим. По отношение на тях общите правила за държавните помощи допускат помощ за оздравяване и преструктуриране, заетост, научно-изследователска и развойна дейност, МСП, обучение, опазване на околната среда, рисков капитал и регионална помощ.

Специалните правила за двата отрасли могат да бъдат намерени на адреси:

http://ec.europa.eu/agriculture/stateaid/leg_en.htm и

http://ec.europa.eu/fisheries/legislation/state_aid_en.htm.

Транспорт

Повечето от общите правила в областта на държавните помощи се прилагат към отрасъл "транспорт" в по-ограничена степен,

а някои от тях въобще не са приложими. Съществуват специфични отраслови правила в областта на железопътния, сухопътния, въздушния, морския и транспорта по вътрешното речно плаване. Европейската комисия оценява възможностите за подпомагане в отрасъла съобразно някои специфични характеристики на отрасъла като общата транспортна политика, трансевропейските мрежи, обществения интерес, безопасността, претоварването по някои транспортни коридори, вредните ефекти върху околната среда и др.

За повече информация:

http://ec.europa.eu/dgs/energy_transport/state_aid/index_en.htm

Чувствителни отрасли

За няколко отрасли, които срещат значителни икономически проблеми и в които държавните помощи могат да доведат до сериозно нарушаване на конкуренцията, Европейската комисия е приела специални правила на по-строг контрол и ограничения за предоставянето на държавни помощи.

Възгледобив

По отношение на възгледобивния отрасъл могат да бъдат предоставяни помощи за намаляване на дейността, за достъп до възлищни ресурси, за извънредни разходи, научно-изследователска и развойна дейност, обучение и опазване на околната среда²¹.

Стоманогобив

В съответствие с Актуализираната национална програма за реструктуриране и развитие на стоманогобивната индустрия на Република България до 2008 г. държавната помощ за отрасъл стоманогобив се счита за несъвместима с Общия пазар и всяка държавна помощ ще бъде считана за незаконна.

Производство на синтетични влакна

Не се допуска регионална държавна помощ за инвестиции в отрасъла.

Корабостроене

Помощите за корабостроенето включват помощи за всяка корабостроителница, свързано лице, собственик на кораб и трета страна, които се дават, независимо дали пряко или косвено, за строителство или ремонт на кораби.

Помощи за корабостроенето могат да се отпускат за обучение, МСП, оздравяване и реструктуриране, защита на околната среда, научноизследователска и развойна дейност²².

Регионална помощ за корабостроенето или ремонта на кораби се счита за съвместима с принципите на свободната конкуренция само ако отговаря на следните условия:

- да се предоставя за инвестиции в подобряване или модернизирани на съществуващите корабостроителници, които не са свързани с тяхното финансово реструктуриране, с цел да се подобри производителността на съществуващите инсталации;
- интензитетът на помощта да не надхвърля 22,5%.

²¹Регламент на Съвета (ЕС) № 1407/2002 от 23 юли 2002 г. относно държавната помощ за възгледобивната промишленост и Решение на Комисията от 17 октомври 2002 г. за създаването на обща рамка за обмен на необходимата информация за прилагането на Регламент 1407/2002, ОВ L 300/0042, 05.11.2002

²²Рамка за държавните помощи за корабостроенето, ОВ С 317/11, 30.12.2003

Специалните правила на държавните помощи за чувствителните отрасли имат преимущество пред общите правила на хоризонталните помощи.

Кино и телевизионна продукция

Държавната помощ за кино и тв продукция се допуска с оглед запазване на културното наследство.

Критериите, на които трябва да отговаря помощта за тв и кино продукция, са:

- 1) помощта да е предназначена за продукт на културата
- 2) най-малко 20% от филмовия бюджет да бъде изразходван в друга или други държави – членки на Европейския съюз
- 3) интензитетът на помощта да не надхвърля 50% от бюджета на продукцията. Нискобюджетните филми са без ограничения в интензитета.
- 4) да не се финансират от държавата или общината допълнителни дейности към филмопроизводството.

Помощта трябва да отговаря на принципа за "обща законосъобразност", т.е. да не противоречи на други разпоредби на ДЕО, напр. на забраната за дискриминация на основа на националност, като облагодетелства само дружества със седалище на територията на страната.

Средствата, предоставени по линия на Програмата Медия Плюс на ЕС не са държавна помощ.

Допустима е регионална помощ, помощ за МСП, за научно-изследователска и развойна дейност, обучение и заетост.

Други

Елемент на помощ при продажба на земя и сгради от държавни органи и от органите на местното самоуправление

Не представлява държавна помощ продажбата на земя и сгради – държавна и общинска собственост, въз основа на достатъчно добре оповестена, открита и безусловна тръжна процедура при приемане на най-добрата или единствената оферта, т.е. когато:

- а) офертата многократно е била рекламирана през един приемливо дълъг период (два или повече месеца) в националната преса, "Държавен вестник" или в други подходящи публикации, както и чрез агенции за недвижима собственост, отправени към широк кръг потенциални купувачи, които могат да достигнат до всички потенциални купувачи;
- б) всеки купувач, независимо дали извършва или не дейност, както и какъвто и да е характерът на тази дейност, има свободата да придобие земята и сградите и да ги използва съобразно нуждите си;
- в) условие за продажбата е бъдещият собственик да поеме специални задължения освен произтичащите от закона, от решение на планиращите органи или на тези, свързани с общата защита и опазване на околната среда и общественото здраве, в интерес на държавните органи или общия публичен интерес.

Ако не е налице безусловна тръжна процедура:

- а) трябва да се извърши оценка на пазарната цена от независим експерт
- б) допуска се продажба в отклонение до 5% от определената цена
- в) могат да бъдат наложени специални задължения в обществен интерес, които са свързани със земята и сградите

Подлежи на нотифициране:

- а) всяка продажба, която не е сключена на основата на откритата и безусловна тръжна процедура, при която се приема най-доброто предложение или единственото предложение, и
- б) всяка продажба, проведена при липса на такава процедура, на цена по-ниска от пазарната, установена от независим оценител.

Структурни фондове

Структурните фондове и Кохезионният фонд на ЕС са един от основните инструменти за подпомагане на социалното и икономическо реструктуриране в Общността. Въпреки че са форма на европейско финансиране, средствата по тях се разглеждат като държавен ресурс и се подчиняват на правилата на държавните помощи.

В Оперативните програми (документите, които очертават целите и приоритетите в съответните области, които трябва да бъдат постигнати с помощта на средствата от Структурните и Кохезионния фондове на ЕС) задължително е посочено, че "всяко

публично подпомагане по програмата трябва да отговаря на материалните и процесуалните норми на държавните помощи, приложими към датата на предоставянето му". Отговорност на Управляващия орган е да осигури, че това изискване е спазено, а именно че държавната помощ, предоставяна на получателите по съответната оперативна програма, отговаря на праговете, определени за съответната категория държавна помощ, и разходите по проекта са допустими²³.

Съществуват и някои ограничения – например средствата под формата на инструменти на финансовия инженеринг, които се използват за осигуряване на инвестиционен капитал или предоставяне на инвестиционни гаранции за МСП, не могат да бъдат предоставяни на предприятия в затруднение²⁴ по смисъла на Насоките на Общността за предоставяне на държавни помощи с цел оздравяване и реструктуриране на предприятията, имащи икономически трудности.

Управляващите средствата от Структурните фондове на първо място се нуждаят от идентифициране на включените в програмите дейности, представляващи предоставяне на държавна помощ по смисъла на чл. 87 пар. 1 от ДЕО. Важно е да се има предвид, че обхватът на държавните помощи се простира и извън традиционните мерки, включени в повечето регионални програми за подпомагане на бизнеса. Правилата за държавните помощи се прилагат и към:

- мерките по отношение на човешките ресурси: за насърчаване на заетостта и помо-

²³ чл. 54, пар. 4 от Регламент на Съвета № 1083/2006 от 11 юли 2006 г. относно определянето на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1260/1999

²⁴ чл. 45 Регламент № 1828/2006 от 8 декември 2006 г., установяващ правилата за прилагане на Регламент на Съвета № 1083/2006 относно определянето на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и Регламент на Европейския Парламент и Съвета № 1080/2006 относно Европейския фонд за регионално развитие

щта за обучение;

■ инфраструктурни мерки: В повечето случаи изграждането на инфраструктура от държавни институции е обща мярка и обикновено не попада в обхвата на правилата на държавните помощи, при условие че достъпът до тези инфраструктурни проекти е гарантиран за всички участници при еднакви условия. Когато държавата финансира инфраструктурни проекти в сътрудничество с частни предприятия (публично-частно партньорство), проектът се разглежда съгласно правилата за държавните помощи. Ако държавният/общински орган участва в проекта при същите условия, които действат за частните инвеститори, мярката не дава предимство и не представлява държавна помощ. Провеждането на недискриминационен, конкурентен, открит търг е гаранция, че държавната подкрепа отговаря на условията за изпълнение на проекта.

Следва да се има предвид, че положителното решение на Комисията за финансирането на програма по фонд на Европейския съюз не представлява одобрение на планираната държавна помощ, т.е. независимо от това решение, ако програмата съдържа държавна помощ по смисъла на чл. 87 ДЕО, която не е в обхвата на групово освобождаване, то предоставянето на средствата подлежи на уведомление пред Комисията.

Последиците от неизпълнение на изискванията на държавните помощи при предоставяне на средства от Структурните фондове включват възможността средствата да не бъдат реимбурсирани от Комисията.

Обмислете различните варианти

Преди всичко трябва да прецените дали една мярка или проект на акт отговаря и на четирите критерия в "теста за държавна помощ", т.е. дали е държавна помощ, съвместима ли е, каква е нейната форма, кое/кои предприятия са получатели, в кой икономически сектор оперират (с оглед преценката кои правила се прилагат), кои разходи са "приемливи разходи". Ако тези критерии са налице, тогава трябва да се обмислят следните варианти:

1. Да се опитате да решите проблема без предоставяне на държавна помощ, вж. Схема1 от приложените към ръководството.
2. Мярката да се измени с оглед да отговаря на условията на Регламента за минимална помощ.
3. Да се адаптира предложението към категория на допустима помощ. Да се идентифицира съответната разпоредба, която да се прилага стриктно.
4. Задълбочено запознаване с изискванията на правото на държавните помощи. Отдел "Държавни помощи" ще Ви подпомогне в частта, която е останала неясна за Вас.
5. Следва да се има предвид, че Комисията постановява решение най-рано след два месеца от получаване на цялата информация по нотифицираната мярка. В повечето случаи Комисията изисква допълнителна информация и срокът за разглеждането на мярката започва да тече отново. Следователно винаги трябва да се предвижда достатъчно дълъг срок. В интерес на администратора и

на получателя на помощ е да се представи възможно най-изчерпателна информация в уведомлението.

6. В по-сложни случаи и затруднения е възможно администраторът на помощта да поиска предварителни консултации с Комисията по реда на чл. 8, ал. 4 от Закона за държавните помощи.

7. Всеки администратор следва да информира получателя на държавна помощ за рисковете от обявяването на тази помощ за неправомерна от страна на Комисията и последиците от възстановяването ѝ.

8. На последно място, но не и по значение, е препоръката винаги да се следят измененията в европейското законодателство и да се представят бележки и коментари по направените от Комисията предложения за актове. Например още през юни 2008 г. се очаква ЕК да приеме Общ регламент за групово освобождаване, който предвижда да отмени регламентите относно държавната помощ за малки и средни предприятия, за обучение, за трудова заетост и за национална регионална инвестиционна помощ, както и да включи определени категории държавна помощ за околна среда, рисков капитал и научно-развойна дейност.

Форми за уведомяване

Уведомлението за всяко намерение за предоставяне на държавна помощ се представя от администратора на държавна помощ на министъра на финансите във формата по Приложение №1 от Регламент №794/2004 от 21 април 2004 г. за прилагането на Регламент (ЕО) №659/1999 на Съвета относно определянето на подробни правила за прилагането на член 93 от Договора за създаване на Европей-

ската общност (ОВ, L 140, 30.04.2004) и Регламент №1627/2006 от 24 октомври 2006 г. за изменение на Регламент №794/2004 относно стандартната форма за уведомяване на помощ (ОВ, L 302, 1.11.2006).

Формата може да бъде намерена на Интернет страницата на отгел "Държавни помощи" към Министерството на финансите: www.stateaid-bg.com.

За създаване, актуализиране и финализиране на уведомлението се използва системата State Aid Notification Interactive (SANI). Системата за електронно уведомяване за държавни помощи SANI е WEB базирана и е изградена за улесняване на електронното предаване на уведомления съгласно изискванията на Регламент 794/2004. Тази система осигурява лесен и бърз обмен при изпращане на попълнените уведомителни форми за държавните помощи до ЕК, систематизиране на получените електронни формуляри и защита на конфигурационна информация.

Всеки администратор на помощ получава право на достъп в системата чрез подадено искане до Министерството на финансите, отгел "Държавни помощи". Местният системен администратор по SANI на Министерство на финансите предоставя съответен потребителски профил на администратора на помощ – потребителско име и парола, чрез които администраторът влиза в системата SANI, създава проект на уведомление, актуализира го и го финализира. Министърът на финансите има потребителски профил на "подписващ" финализираното уведомление, след което Постоянното представителство на Република България към Европейския съюз като "утвърждаващ" уведомлението

орган го изпраща на Европейската комисия.

Формата за уведомяване се попълва по образец, използвайки интерактивната нотификационна система SANI, достъпна на електронен адрес: <https://webgate.cec.eu.int/competition/sani>.

Какви са задълженията на администратора на помощ

Всеки администратор на помощ е длъжен:

- да попълва уведомление за намерението си да предостави държавна помощ;
- да се запознае задълбочено със законодателството в областта на държавните помощи;
- да не предоставя държавната помощ, докато не бъде информиран от министъра на финансите за решението на Комисията, че помощта е съвместима;
- да съгласува предварително с министъра на финансите планираната държавна помощ, когато тя попада в обхвата на групово освобождаване;
- да спазва стриктно определените срокове за предоставяне на допълнителна информация от Комисията и да информира писмено министъра на финансите при отказ да предоставя допълнителна информация;
- да приведе планираната помощ в съответствие с предложените от министъра на финансите мерки;
- да публикува информация на своята Интернет страница в тридневен срок от предоставянето на държавна помощ, попадаща в обхвата на групово освобождаване;
- да информира министъра на финансите в срок до три дни от предоставянето на всяка помощ, попадаща в обхвата на минималната помощ;
- да води и поддържа собствен регистър на държавните помощи и на минималните по-

мощи, като отговаря за достоверността на данните в тях, и при поискване да осигурява достъп на представител на министъра на финансите, съответно на министъра на земеделието и горите до него;

■ да предприеме действия за възстановяването на неправомерно предоставена помощ, в случай че ЕК постанови решение за това;

■ в срок до 31 март на текущата година органите на централната изпълнителна власт и на местното самоуправление, както и групите администратори на помощ представят на министъра на финансите доклад за предоставените от тях държавни помощи на базата на отчетните данни за предходната година. Информацията за данъчните мерки, изискващи обработка на декларации на данъчнозадължените лица, се предоставя не по-късно от 10 юни на текущата година по предварителни данни, като окончателните данни се предоставят не по-късно от 10 юли същата година. Всички доклади на администраторите на помощ до министъра на финансите се публикуват в Интернет страницата на съответния администратор на помощ.

Санкции

■ Администратор на помощ, който не изпълни законното си задължение за предоставяне на министъра на финансите на необходимата информация за администрираните от него помощи, в т.ч. предоставянето на помощ, попадаща в обхвата на минималната помощ, се наказва с глоба или с имуществена санкция в размер 2000 лв.

■ Администратор на помощ, който не предостави годишен доклад, не публикува на Интернет страницата си информация или не води собствен регистър за администрираните от него държавни помощи, се наказва с глоба или с имуществена санкция в размер 4000 лв.

■ Който не нотифицира планирана от него държавна помощ или не предостави съответна информация по искане на министъра на финансите се наказва с глоба или с имуществена санкция в размер 4000 лв.

■ Който предостави държавна помощ преди официалното положително решение на ЕК, се наказва с глоба или с имуществена санкция в размер от 4000 до 10 000 лв. Същото наказание се налага на администратор на помощ, който не предприеме действия за изпълнение на решението на Европейската комисия за възстановяване на неправомерно предоставена държавна помощ.

Нарушенията на ЗДП се установяват с актове, съставени от длъжностни лица, упълномощени от министъра на финансите.

Въз основа на съставените актове министърът на финансите или упълномощени от него длъжностни лица издават наказателни постановления.

Установяването на нарушенията, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на ЗАНН.

Възстановяване на неправомерно предоставена държавна помощ

Държавната помощ, обявена за неправомерно предоставена с решение на Европейската комисия, представлява публично вземане, което се събира по реда на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс.

След като получи решението на Комисията за възстановяване на неправомерно предоставена държавна помощ, министърът на

финансите изисква от администратора на помощта да предприеме действия за изпълнение на решението в 7-дневен срок.

При липса на доброволно изпълнение от получателя на помощта вземането се събира принудително от публичен изпълнител при Агенцията за държавни вземания въз основа на решението на Комисията.

Получателят на неправомерно предоставената държавна помощ дължи и лихва, начислена за периода от датата, на която неправомерната помощ е била на разположение на получателя, до датата на нейното възстановяване.

Следва да се има предвид, че ако решението на Комисията за възстановяване не бъде изпълнено, Комисията или всяка друга заинтересована държава може да отнесе въпроса пряко до Съда на Европейските общности, което може да доведе до налагането на сериозна имуществена санкция.

приложения

Схема 1

Има ли нужда да се нотифицира проект на мярка за подпомагане?

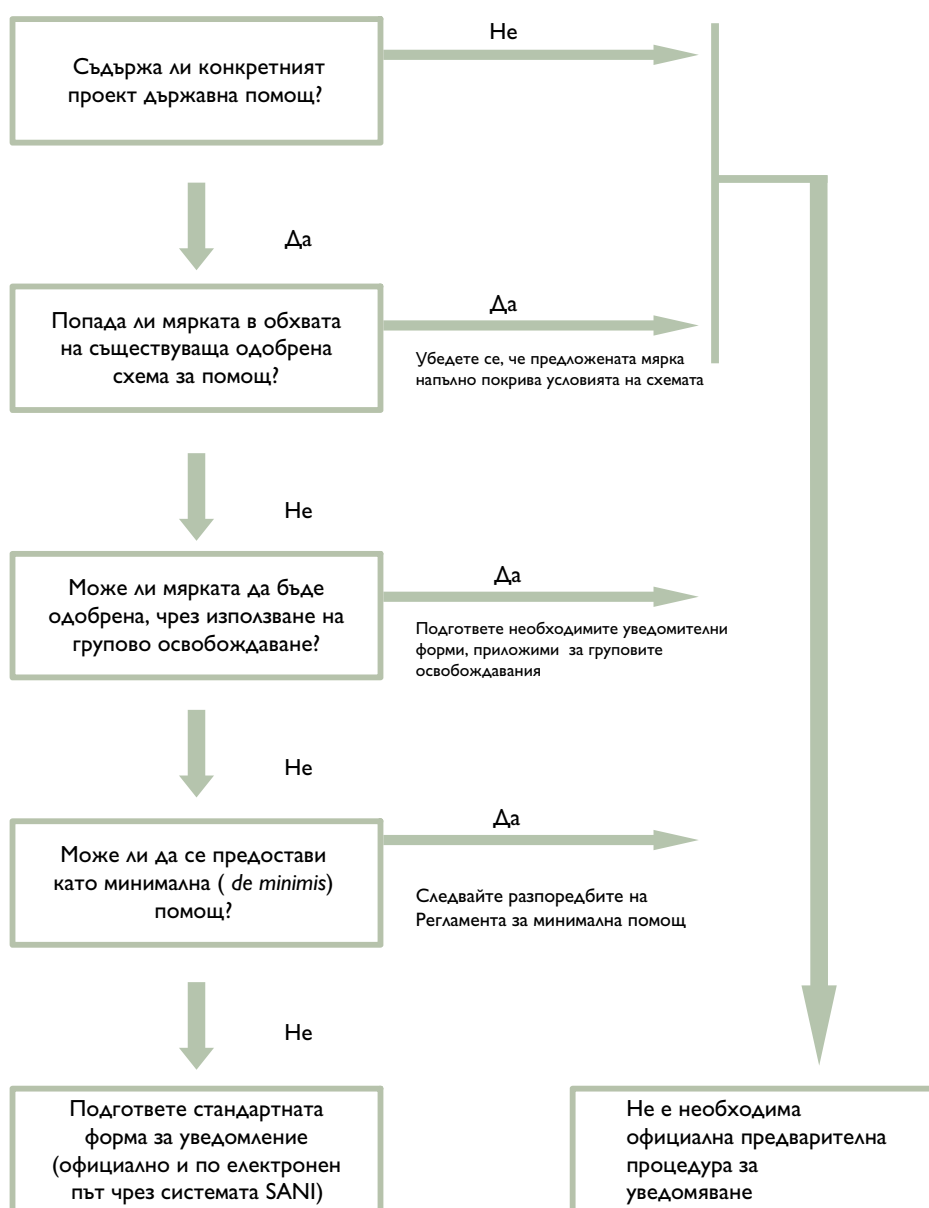

Схема 2

Процедура на разглеждане на нотифицирана мярка за помощ

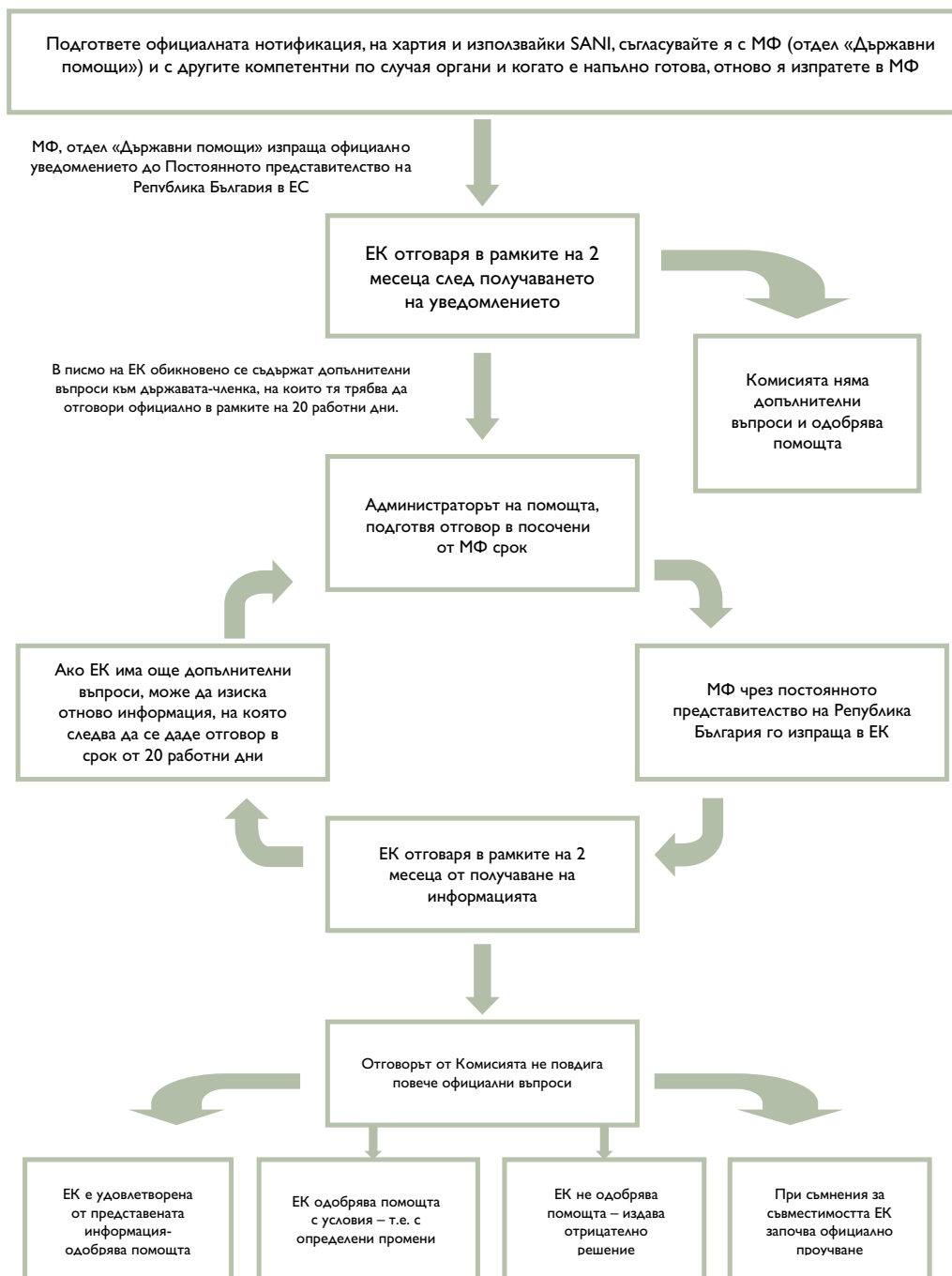

Схема 3
Официална процедура за проучване

ЗА КОНТАКТИ:
МИНИСТЕРСТВО НА ФИНАНСИТЕ,
ОТДЕЛ "ДЪРЖАВНИ ПОМОЩИ"
ГР. СОФИЯ, УЛ. "Г. С. РАКОВСКИ" 102
WWW.STATEAID-BG.COM

МИНИСТЕРСТВО
НА ФИНАНСИТЕ